

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

استاذ الفسوف و
مؤلف كتابه و
مؤلف كتابه

سید ابراهیم حسینی

چند دقیقه با موسیقی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رهنما ۷۱ (چند دقیقه باموسیقی)

نویسنده:

ابراهیم حسینی

ناشر چاپی:

انتشارات آستان قدس رضوی - به نشر

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	رهنما ۷۱ (چند دقیقه باموسیقی)
۷	مشخصات کتاب
۸	اشاره
۱۱	چند دقیقه با موسیقی
۱۳	۱. درآمد
۱۵	۲. تعریف و اصطلاحات
۱۵	۱،۱،۲ موسیقی
۱۵	اشاره
۱۵	۱،۱،۲ موسیقی طبیعی
۱۶	۲،۱،۲ موسیقی هنری
۱۶	۲،۲،۲ غنا
۱۶	اشاره
۱۷	۱،۲،۲ تعریف غنا
۱۷	۲،۲،۲ تعریف لهو
۱۹	۳. نظر اسلام دربارهٔ موسیقی و غنا
۱۹	اشاره
۱۹	۱،۳ موسیقیِ غنایی و مطرب
۲۰	۲،۳ موسیقیِ غیرغنایی و غیرمطرب
۲۳	۴. علت ممنوع بودن موسیقی در اسلام
۲۵	۵. ملاک های تشخیص موسیقی حرام
۲۵	اشاره
۲۵	۱،۵ مخترع موسیقی و غنا
۲۸	۲،۵ آیات قرآن

- ۳۸ ۳،۵. روایات
- ۳۸ اشاره
- ۳۹ ۱،۳،۵. ممنوعیت غنا و آوازخوانی
- ۴۰ ۲،۳،۵. مذموم بودن موسیقی و ممنوع بودن آلات آن
- ۴۱ ۳،۳،۵. نکوهش خواننده و نوازنده
- ۴۲ ۴،۳،۵. ممنوع بودن گوش دادن به غنا و موسیقی
- ۴۳ ۵،۳،۵. لزوم پرهیز از غنا و موسیقی و پاداش اخروی آن
- ۴۵ ۶. تأثیرهای شوم موسیقی در وجود انسان
- ۴۸ ۷. پیامدها و ضررهای موسیقی طبق آیات و روایات
- ۴۹ ۸. پاسخ به چند پرسش
- ۴۹ ۱،۸. نیاز انسان به شادابی و نشاط چگونه برآورده شود؟ بالاخره روح انسان به موسیقی و آهنگ های خوش نیاز دارد؟
- ۵۵ ۲،۸. ملاک تشخیص شادی های واقعی و کاذب چیست؟
- ۵۷ ۳،۸. محرومیت از لذت و احساس خوشی ناشی از موسیقی، چرا؟
- ۵۹ ۴،۸. آیا موسیقی سنتی و اصیل ایرانی هم حرام است؟
- ۶۰ ۵،۸. آیا پخش موسیقی از صداوسیما جمهوری اسلامی، مجوز حلال بودن موسیقی است؟
- ۶۱ ۶،۸. آیا موسیقی در مجالس جشن میلاد معصومان و مناسبت های اسلامی و ایام شادمانی جایز است؟
- ۶۳ ۷،۸. آیا گوش دادن به موسیقی برای فرار از گناه یا خطر بزرگ تر، به عنوان دفع افسد به فاسد جایز است؟
- ۶۵ ۸،۸. آیا استفاده از موسیقی در مراسم مذهبی، مانند مرثیه خوانی و مداحی و عزاداری ها، استثنا شده است؟
- ۶۷ ۹،۸. آیا می توان با موسیقی، حالت عرفانی پیدا کرد و به خدا رسید؟ آیا در این صورت هم حرام است؟
- ۷۳ ۹. تفاوت ارزش موسیقی های روحانی و غیرروحانی
- ۷۵ ۱۰. توصیه بزرگان
- ۷۵ ۱،۱۰. حضرت امام خمینی
- ۷۸ ۲،۱۰. علامه محمدتقی جعفری
- ۷۸ برای مطالعه بیشتر
- ۷۹ درباره مرکز

رهنما ۷۱ (چند دقیقه با موسیقی)

مشخصات کتاب

سرشناسه : حسینی، ابراهیم، ۱۳۴۳ -

عنوان و نام پدیدآور : چند دقیقه با موسیقی / نویسنده سید ابراهیم حسینی.

مشخصات نشر : مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری : ۶۰ص.؛ ۱۱×۱۷س م.

فروست : رهنما؛ ۷۱.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۴۳-۴۲-۰.

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : کتابنامه .

موضوع : اسلام و موسیقی

شناسه افزوده : آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

شناسه افزوده : موسسه انتشاراتی قدس رضوی

رده بندی کنگره : BP۲۳۲/۸۲ح ۴۵چ ۹ ۱۳۹۱

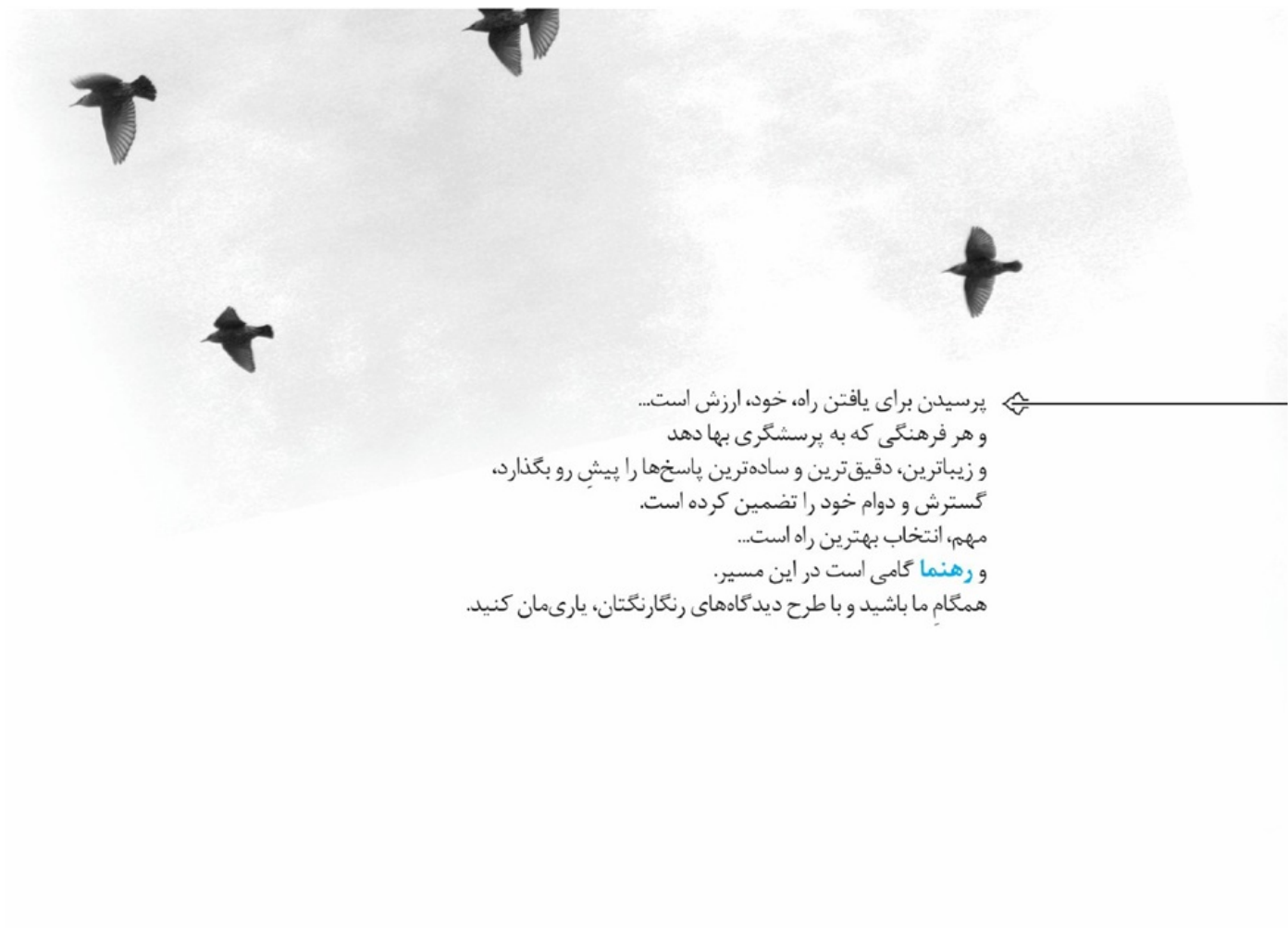
رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۸۷۸

شماره کتابشناسی ملی : ۲۸۲۷۲۷۴

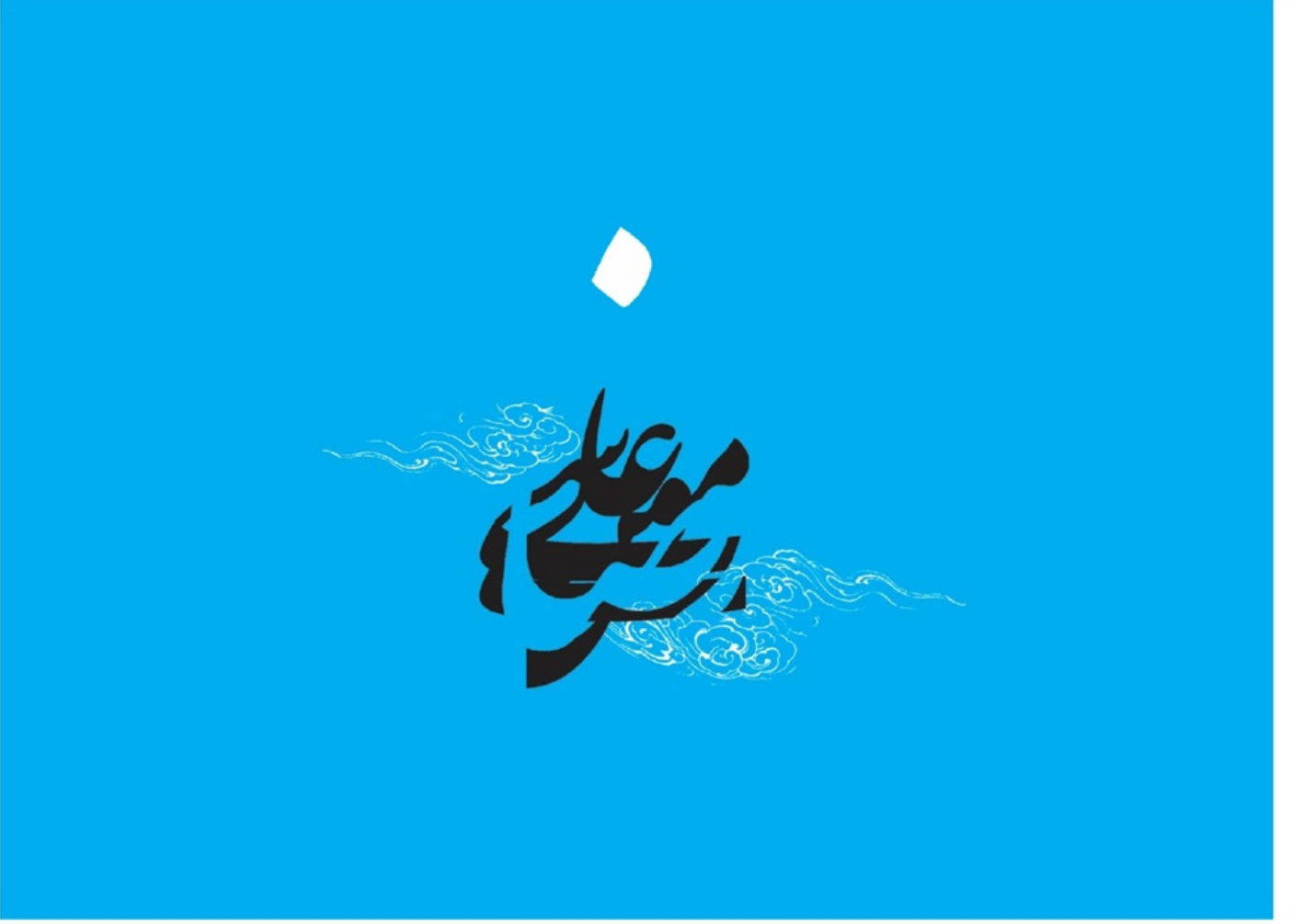
چند دقیقه با موسیقی

ص: ۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیش رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **ره‌نما** گامی است در این مسیر.
همگام ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

چند دقیقه با موسیقی

این کتابچه فرصتی است تا با هم درباره نگاه اسلام به موسیقی بیندیشیم. به دنبال پاسخ این گونه سؤال ها هستیم:

؟ چرا اسلام با موسیقی مخالف است؟ بدی موسیقی چیست؟

؟ آیا اسلام شادی ستیز است؟ تعریف اسلام از شادی چیست؟

؟ نظر ائمه و قرآن درباره موسیقی چیست؟

؟ آیا از نظر اسلام، موسیقی حلال هم وجود دارد؟ چگونه باید حلال و حرامش را تشخیص دهیم؟

؟ به جای گوش دادن به موسیقی، چه کنیم؟

ص: ۵

۱. درآمد

شادی و نشاط، از مسائل مهم دوره جوانی است. لازمه بهداشت روانی در دوره جوانی، رفع افسردگی است. کم نیستند افرادی که موسیقی را بهترین راه رهایی از غم و افسردگی و باعث نشاط و شادابی می دانند.

به تعبیر مقام معظم رهبری، موسیقی هنری دقیق و جزء بخش های دانش ریاضی است. هنر موسیقی، محاسبه متکی به طبیعت و فطرت بشری است که خرد انسان، آن را براساس تجربه، محاسبه کرده است و برای آن، قواعدی گذاشته است. لذا هنر موسیقی، تلفیقی است از دانش و اندیشه و فطرت خدادی. به گفته مولوی، موسیقی صدای انعکاس افلاک است.

مهم این است که این هنر را در راه خدا و رضای او به کار بگیریم. هنر و موسیقی متعالی به طور کلی با موسیقی مبتذل بیگانه است. اما مشخصه های آن کدام است؟ آیا هر موسیقی که موجب شادی و نشاط شود، مبتذل است یا ملاک های دیگری دارد؟

ص: ۷

روشن است که اسلام هر نوع شادی را حرام و ممنوع نمی داند. شادی و نشاط ناشی از موسیقی چگونه؟ آیا هر نوع موسیقی از نظر شرع حرام است؟ اگر نه، پس کدام نوع موسیقی حرام است؟ چرا؟ آیا موسیقی همان آوازه خوانی است یا نه؟ آیا موسیقی واقعاً باعث شادی و ازبین رفتن غم می شود؟ آثار روحی و روانی و فردی و اجتماعی موسیقی چیست؟ به دلیل همین سؤال ها، موسیقی از دیرباز موضوع بحث و کاوش فقهی و روان شناسی و اجتماعی قرار گرفته است.

۲. تعریف و اصطلاحات

۱،۲. موسیقی

اشاره

موسیقی واژه ای یونانی به معنای نوع و کیفیت نوازندگی است. موسیقی هنری است که از تنظیم و ترکیب صداها به وجود می آید و زیبایی آن را برحسب سازگاری با روح شنونده و اثرش در ذهن او می سنجند. به آهنگ هایی که با ابزار موسیقی و متناسب با قواعد آن ایجاد شود، نُت می گویند. موسیقی دو گونه است:

۱،۲.۱. موسیقی طبیعی

عبارت است از نغمه جویبارها، صدای آبشارها، نوای پرندگان، وزش بادهای ملایم در میان درختان و... این گونه نواهای طبیعی، نمودهای مستقیم واقعیت هایی است که در جریان اند و غالباً مسرت بخش است. این نوع موسیقی، سازگار با روح و فطرت انسان است و به همین دلیل، دلنشین و خوشایند و آرامش بخش است. اسلام نیز این نواهای طبیعی را

ص: ۹

می ستاید. در این نوشتار، دربارهٔ این نوع موسیقی صحبت نمی کنیم.

۲،۱،۲ موسیقی هنری

آهنگ هایی است که بشر آن ها را با وسایل مصنوعی، مثل تار، سنتور، پیانو، ویلن و گیتار و... می سازد. آهنگ های مصنوعی، زیر و بم و ارتعاشات و تحریرات گوناگونی دارد که گاه می خندانند و گاه می گریانند؛ گاه به حد افراط نیروی نشاط را در آدمی تحریک می کند و زمانی او را سخت در غم و اندوه و گاه دیگر، در بهت و حیرت می برد؛ همچنان که گاه اندیشه های منطقی او را به خیالات و پندارها تبدیل می کند. موضوع بحث ما تنها موسیقی هنری است.

۲،۲. غنا

اشاره

موضوعی که در کنار موسیقی باید دربارهٔ آن بحث کنیم، غنا و آوازخوانی است.

ص: ۱۰

۱،۲،۲ تعریف غنا

غنا به معنای شیوه ای از خوانندگی است که در آن، صدا بالا و پایین برده شود، مثل سرود و آواز خوش. بعضی آن را به صوتی تفسیر کرده اند که با ترجیع و کیفیت خاصی ادا شود و طرب انگیز باشد. غنا از دیدگاه فقهی عبارت است از آوازی که از حنجره آدمی بیرون آید و در گلو چرخانده شود (چه چپه زدن) و در شنونده حالت سرور ایجاد کند؛ به طوری که مناسب مجلس لهو و خوش گذرانی باشد.

۲،۲،۲ تعریف لهو

هر سخن یا رفتار یا آهنگ سرگرم کننده و غفلت زا که انسان را به بیهودگی یا گمراهی می کشاند. طبق روایات، موسیقی غنایی و الحان و آهنگ های شهوت انگیز و هوس آلود از مصادیق روشن لهو است. مقام معظم رهبری در توضیح لهو می فرمایند: «لهو یعنی غفلت،

دورشدن از ذکر خدا و معنویت، دورشدن از واقعیت های زندگی، دورشدن از کار و تلاش و فروغلتیدن در ابتدال و بی بندوباری. تفاوتی ندارد این کیفیت در موسیقی کلامی باشد یا در سازها و موسیقی بی کلام.»

نتیجه آنکه موسیقی با نواختن آلات طرب ایجاد می شود و به آن نوازندگی می گویند؛ ولی غنا کیفیت صدای انسان است و در تحقق آن، وجود آلات موسیقی شرط نیست و به آن خوانندگی می گویند.

ص: ۱۲

اشاره

فقها براساس آیات قران کریم و روایات، حکم موسیقی در اسلام را با عنوان «حکم غنا در اسلام» و «حکم آلات لهو» مطرح کرده اند. موسیقی و آوازخوانی به طور کلی دو نوع است:

۱،۳. موسیقی غنایی و مطرب

هرگونه آهنگی است که به لحاظ شکل یا محتوا، همراه با مضامین لهوی است و موجب تحریک شهوت و فساد اخلاق و انحراف ذهن می شود و متناسب با مجالس گناه است، مانند ترانه های عاشقانه و اشعاری که در وصف زن و شراب است، یا موجب ترویج باطل می شود. این گونه موسیقی، گاه آرامش تخدیرگونه برای اعصاب دارد و گاه هیجان های ناهنجار برای روان و غفلت از یاد خدا و پرده پوشی عقل، از آثار نمایان آن است.

فقها از جمله شهید دستغیب، غنا را یکی از گناهان کبیره دانسته اند؛ چنان که در روایتی از امام صادق به آن تصریح شده است. امام باقر نیز غنا را از گناهانی برشمرده است

که خدا برای آن وعده عذاب داده است. طبق احادیث فراوان، هر گناهی که برای آن وعده عذاب داده شده است، گناه کبیره محسوب می شود.

۲،۳. موسیقی غیر غنایی و غیر مطرب

همچون صوت قرآن، موسیقی عرفانی، مارش های حماسی، آواز خُیدی (برای حرکت دهی حیوانات) و حتی موسیقی مناسب برای رشد گیاهان. این نوع موسیقی می تواند پاسخ گوی نیاز انسان باشد و با اجراهای متنوع، جانسین موسیقی غنایی شود.

قرآن کریم نثری هماوا دارد و این، یکی از ابعاد اعجاز قرآن است. از تشویقی که شنوندگان برای آهنگین و نیکوخواندن قرآن می کنند، دلنشین بودن و مسرت بخش بودن آن مشخص می شود. برای بهره مندی بیشتر از کلمات و به منظور به دست آوردن آرامش روانی و صفای دل، به طور طبیعی، به صوت دلنشین قرآن نیازمندیم. به همین جهت، تلاوت قرآن با صدای نیکو، مستحب و محبوب خدای متعال است. غزلیات و اشعار عرفانی معنایی پُر جاذبه دارند.

شنیدن و زمزمه آن‌ها با صدای خوش، آرامش بخش و آگاهی ساز است و می‌تواند جانشین مناسبی برای موسیقی غنایی باشد.

بنابراین هر نوع موسیقی و آهنگ و هر صدا و لحن دلنشین در اسلام حرام نیست. برخی آهنگ‌ها به لحاظ محتوا و نوع ریتم، از آهنگ‌های حرام نیستند و گوش کردن به آن‌ها اشکال ندارد. از نظر شرع، تنها موسیقی و آوازی حرام است که طرب انگیز و مناسب مجالس لهو و خوش گذرانی و عیاشی باشد، یعنی انسان را به شهوت تحریک کند و او را در اثر شدت سرور و شادمانی یا حزن، سبک و سبک سر کند. البته اگر حتی صوت قرآن یا مداحی‌های مذهبی را نیز با این آهنگ غنایی و طرب انگیز و مناسب مجالس لهو بخوانند، حرام است. همان طور که مراجع دینی فرموده‌اند، ملاک در حرمت، شاد یا غمناک بودن موسیقی نیست؛ بلکه ملاک، مطرب بودن یا نبودن آن است.

در استفاده از آهنگ‌های مجاز نیز لازم است اعتدال را رعایت کنیم. افراط در گوش کردن

به موسیقی مجاز و عرفانی باعث می شود که انسان نتواند تمرکز داشته باشد و برای ذهن مضر است. علامه جعفری در این باره می فرماید: «اگر هم فرض کنیم گوش دادن به موسیقی های مجاز ممنوع نباشد، با این کار، حداقل باید گفت قدم بر روی نوار باریکی گذاشتیم که یک طرف آن قطعاً قلمروی ممنوعیت و حرمت می باشد و چون نفس آدمی لذت طلب است، لذا تدریجاً قانون را پایمال می سازد.»

می توان به عنوان نظر قطعی اسلام درباره موسیقی گفت: خواندن یا نواختن حرام است که آثاری مثل بی پروایی کردن در ارتکاب گناه داشته باشد، به طوری که در برخورد با گناه اصلاً یاد خدا وجود نداشته باشد یا یاد خدا آن قدر ضعیف باشد که اثر نداشته باشد تا شخص را از گناه باز بدارد. هر نوع موسیقی اگر ضعیف کننده ایمان باشد، حرام است.

از مجموع آیات و روایات فراوان در حد تواتر استفاده می شود که غنا و موسیقی حرام، هم برای خواننده و نوازنده و هم برای شنونده آن ها حرام و مضر است. مالی که نوازنده و

خواننده از این راه به دست می آورند، حرام است و کسی که آن مال را می دهد، مرتکب گناه زشتی شده است. کسی که از این گناهان پرهیز کند، در آخرت به نعمت های بهتری می رسد.

۴. علت ممنوع بودن موسیقی در اسلام

علتی که برای ممنوعیت موسیقی در منابع اسلامی ذکر شده است، لهو و لعب است. با توجه به این علت، کاملاً روشن می شود که اسلام می خواهد انسان در این دنیا خود را درمقابل هیجان های پا در هوا، نبازد و اختیار خود را از دست ندهد.

با شیوع موسیقی در غرب، دوران بیماری های روانی و فساد اخلاقی فرا رسیده است. اگر انسان ها به این اندازه به موسیقی مشغول نمی شدند و با واقعیت ها روبه رو می شدند، مسلماً بسیار بیشتر راه پیشرفت و رشد را می پیمودند. بلی، نغمه خوب پدیده ای منطقی است. نمی خواهیم لذت های احساس را محکوم کنیم؛ می خواهیم انسان ها اسیر احساسات خود

ص: ۱۷

نشوند تا اندیشه کردن در واقعیات را از آن ها بگیرد و شخصیت آن ها را منفعل (پذیرا) نه خلاق تربیت کند.

مطلب نهایی ما درباره موسیقی این است که این زندگی محدود می تواند با عالی ترین فعالیت های مادی و روحی پر شود. این زندگی را نباید در لهو که شبیحی از آرزوهای شکست خورده است یا در حماسه و تحریک خدایی سپری کرد که درعین حال لذت بخش است.

ص: ۱۸

موسیقی اگر انسان را به بیکاری، ابتذال، بی حالی و واخوردگی از واقعیت های زندگی و امثال این ها بکشاند و از معنویت و یاد خدا غافل کند و به گناه و شهوت رانی تشویق کند، حرام بوده، حرکت کردن در خلاف هدف آفرینش است. دلایل حرمت موسیقی و آوازخوانیِ لهوی بدین شرح است

۵،۱. مخترع موسیقی و غنا

گاهی خوبی و بدی چیزی را از طریق شناخت مخترع و بنیان گذار آن می توان به دست آورد. یعنی اگر عملی به وسیله شخصی محترم یا با سفارش او بنیان گذاشته شود یا رواج یابد، معلوم می شود آن عمل، پسندیده و موجب نزدیکی به خداوند است. همچنین اگر عمل و سنتی به وسیله شخصی خبیث بنیان گذاشته شود، در می یابیم که آن عمل، ناپسند و باعث دوری از رحمت خداوند است.

درباره حرمت موسیقی و غنا، ده ها دلیل وجود دارد. بر فرض که هیچ دلیلی هم بر مبعوضیت آن ها وجود نداشته باشد، از همین راه می توان ناپسندی آن ها را به دست آورد. براساس دلایل موجود، موسیقی و غنا به وسیله شیطان ملعون اختراع شده است و در طول تاریخ به وسیله افراد غیرمتعهد و بی مبالا به دین، مانند سلاطین جور و مأموران فاسق آنان رواج یافته است. به بعضی روایاتی اشاره می کنیم که بیانگر اختراع موسیقی و غنا توسط شیطان ملعون است:

۱،۵، ۱. از امام صادق علیه السلام روایت شده است: «آنگاه که حضرت آدم وفات کرد، شیطان و قابیل که دشمن او بودند، خوشحال شدند. هر دو در محلی جمع شدند و به نشانه شادی برای مرگ آدم و سرزنش او، آلات موسیقی ساختند و نواختند. پس هرگونه آلات موسیقی که روی زمین باشد و مردم از آن لذت ببرند، از نوع همان چیزی است که شیطان و قابیل

۲،۱،۵. از رسول اکرم درباره غنا روایت شده است: «شیطان نخستین کسی است که آوازخوانی کرد و... هنگامی که آدم از (میوه) درخت خورد، شیطان آواز خواند و...»

۲،۵. آیات قرآن

به آیات فراوانی بر حرمت موسیقی و آوازخوانی لاهی استناد کرده اند، از جمله:

۱.۲.۵. «وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَ يَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَكَلَّمَ رَسُولًا مِنَّا أَن يَقْرَأُ لَهُ فَاغْبُطْ وَلَا يَذَكَّرْ» (سوره اعراف، آیه ۳۳) (= و برخی از مردم سخن بیهوده را خریدارند تا [مردم را] بی هیچ دانشی از راه خدا گمراه کنند و راه خدا را به ریشخند گیرند. برای آنان، عذابی خوارکننده خواهد بود. و چون آیات ما بر آنان خوانده شود،

ص: ۲۲

۱- . وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۳۱۳، ابواب ما یکتسب به، باب ۱۰۰، ح ۵.

با نخوت روی برمی گردانند، چنان که گویی آن را نشنیده اند [یا] در گوش هایشان سنگینی است. پس آنان را از عذابی پردرد خبر ده. (۱)

فضل بن حسن طبرسی می گوید: «به عقیده اکثر مفسران، منظور از 'لهوالحدیث' غنا است... و هر چیزی که انسان را از راه خدا و اطاعت او باز دارد؛ از قبیل کارهای باطل، ملامتی (آلات لهو و لعب)، معازف (پیانوها) و... همه این ها در عنوان لهوالحدیث قرار میگیرند.» (۲)

سعید حوی پس از نقل دیدگاه عده ای از مفسران صدر اسلام که همگی لهو الحدیث را به غنا تفسیر کرده اند، می گوید: «به هر حال می فهمیم که لهوالحدیث با گمراهی از راه خدا ارتباط دارد؛ یعنی هر چیز گمراه کننده، از مصادیق لهوالحدیث است؛ اعم

ص: ۲۳

۱- . لقمان، ۷۶.

۲- . مجمع البیان، ج ۷ و ۸، ص ۳۱۳.

از اینکه غنا باشد یا سخن کفرآمیز؛ خواه به صورت قصیده و شعر باشد یا قصه و... . شکی نیست که هر کس در این زمینه فعالیت کرده، مال خود را در این راه خرج کند، از جمله گمراه کنندگان و از مصادیق (لیضل عن سبیل الله) است. (۱)

آیت الله مکارم شیرازی گفته اند: «لهو الحدیث شامل هرگونه سخن یا آهنگ سرگرم کننده و غفلت زا که انسان را به بیهودگی یا گمراهی می کشاند، در بر می گیرد؛ خواه از قبیل غنا و الحان و آهنگ های شهوت انگیز و هوس آلود و یا مانند داستان های خرافی و اساطیر (افسانه ها) که سبب انحراف مردم از صراط مستقیم الهی می گردد.» (۲)

در تفسیر خواجه عبدالله انصاری چنین آمده است: «ابن عباس و مجاهد گفتند:

ص: ۲۴

۱- .الاساس فی التفسیر، ج ۸، ص ۴۳۱۵.

۲- . تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۱۵.

لهوالحدیث غنا و سرود فاسقان است در مجلس فسق. (۱)

در حدیث صحیح (۲) محمد بن مسلم می گوید: «از امام باقر شنیدم که می فرمود: (الْغِنَاءُ مِمَّا وَعَدَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ، وَ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ: «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَ يَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ» (= غنا از گناهانی است که خداوند درباره آن تهدید به آتش کرده است. و آیه) و مِنَ النَّاسِ... (را تلاوت فرمود.) (۳)

از این بیان نورانی امام روشن می شود که این آیه از دلایل حرمت غنا است. همچنین از این حدیث استفاده می شود که غنا و موسیقی از گناهان کبیره است؛ چرا که علما معتقدند هر گناهی که برای آن وعده عذاب داده اند، گناه کبیره است.

ص: ۲۵

۱- . کشف الاسرار، ج ۷، ص ۴۸۶.

۲- . «صحیح» حدیثی است که همه راویان آن شیعه دوازده امامی اند و از طرف علمای رجال توثیق شده اند.

۳- . وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۳۰۵، ابواب ما یکتسب به، باب ۹۹، ح ۶.

۲.۲.۵. (فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ) (= پس از پلیدی بت ها دوری کنید و از گفتار باطل اجتناب ورزید.) (۱)

مرحوم طبرسی می نویسد: «قول زور، یعنی کذب و دروغ... و اصحاب ما (امامیه) روایت کرده اند که غنا و هر سخن لهو و بازدارنده از یاد خدا، از مصادیق قول زور است.» (۲) در حدیث صحیح هشام، از امام صادق در تفسیر این آیه آمده است که فرمودند: (الرِّجْسُ مِنَ الْأَوْثَانِ الشَّطْرَجِ وَقَوْلِ الزُّورِ الْغِنَاءِ) (= مراد از رجس اوثان، شطرنج است و منظور از قول زور، غنا و آوازخوانی است.) (۳)

ص: ۲۶

۱- حج، ۳۰.

۲- مجمع البیان، ج ۷ و ۸، ص ۸۲.

۳- وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۳۱۰، ابواب ما یکتسب به، باب ۹۹، ح ۲۶؛ علمای رجال همه راویان سند این حدیث را توثیق کرده اند.

ابن حزم می گوید: «روزی در منزل خودم به توالی رفتم. کنیز همسایه به خوانندگی و نوازندگی مشغول بود. کمی درنگ کردم تا صدای او را بشنوم؛ سپس بیرون آمدم. همان روز هنگامی که آفتاب غروب کرد، به خدمت امام صادق رسیدم. وقتی امام مرا دید، فرمود: (الْغِنَاءُ الْغِنَاءُ، اجْتَنِبُوا الْغِنَاءَ، اجْتَنِبُوا، وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ) حضرت چند بار این کلمات را تکرار کرد؛ به اندازه ای که متوجه شدم امام از راه غیب، از عمل من آگاه شده است و می خواهد مرا موعظه کند. چنان از عمل زشت خودم شرمنده شدم که مجلس برای من تنگ شد. هنگامی که از مجلس بیرون آمدم، به یکی از دوستان آن حضرت به نام مُعْتَبَ گفتم: 'به خدا سوگند، منظور حضرت از این کلمات، کسی جز من نبود.'^(۱)

در حدیث صحیح، حمادبن عثمان می گوید: «از امام صادق معنای قول زور را پرسیدم.

ص: ۲۷

۱- امالی شیخ طوسی، ص ۷۲۰ و ۷۲۱، مجلس ۴۳، ح ۳.

فرمود: (مِنْهُ قَوْلُ الرَّجُلِ لِلَّذِي يَغْنَى: أَحْسِنْتَ) (= یکی از مصادیق قول زور این است که شخصی با گفتن احسنت یا آفرین و... آواخوان را تشویق کند).^(۱)

از این حدیث صحیح استفاده می شود که تشویق لفظی خواننده با گفتن أَحْسَنْتَ و آفرین و مرحبا و همچنین تشویق عملی، مانند پول دادن و... حرام است. همچنین روشن می شود که خوانندگی و نوازندگی به طریق اولی حرام است و عذابش شدید تر است.

۳.۲.۵. (وَ إِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَ لَكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ) (= و وقتی لغوی بشنوند، از آن روی برمی تابند و می گویند: «کردارهای ما از آن ما و کردارهای شما از آن شماست. سلام بر شما، جویای [مصاحبت] نادانان نیستیم.»)^(۲)

امین الاسلام طبرسی در تفسیر آیه می گوید: «مراد از لغو هر نوع کردار و گفتار بی فایده

ص: ۲۸

۱- همان، ح ۲۱.

۲- قصص، ۵۵.

و بی اهمیت و چیزهای زشت و ممنوع است که باید از آن‌ها دوری کرد.» او پس از نقل سخنانی در بیان مصداق لغو می‌گوید: «و فی روایة أخرى، إِنَّهُ الْغِنَاءُ وَ الْمَلَاهِي» (= در روایت دیگر، مراد از لغو، غنا و آوازخوانی و استعمال آلات موسیقی است).^(۱)

در تفسیر علی بن ابراهیم قمی در حدیثی آمده است: (اللَّغْوُ الْكِذْبُ وَ اللَّهْوُ وَ الْغِنَاءُ وَ هُمُ الْأَيْمَةُ يَعْرِضُونَ عَنْ ذَلِكَ كُلِّهِ) (= مراد از لغو در این آیه، دروغ و لهو و غناست و منظور از دوری کنندگان از آن، امامان هستند که از همه این کارها دوری می‌کنند).^(۲)

در تفسیر نمونه، پس از نقل مطلب بالا از تفسیر قمی می‌نویسد: «پیداست که هر دو قسمت حدیث از قبیل بیان مصداق روشن است؛ و گرنه لغو، مفهوم گسترده‌ای دارد که غیر این‌ها را نیز شامل می‌شود و دوری کنندگان از لغو نیز همه مؤمنان راستین هستند؛ هر چند

ص: ۲۹

۱- . مجمع البیان، ج ۷ و ۸، ص ۹۹.

۲- . علی بن ابراهیم قمی، تفسیر قمی، ج ۲، ص ۱۴۱.

۴.۲.۵) وَ اسْتَفْزِزْ مَنْ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبْ عَلَيْهِم بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكْهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعِدَّتِهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا (= و از ایشان هر که را توانستی با آوای خود تحریک کن و با سواران و پیادگان بر آن ها بتاز و با آنان در اموال و اولاد شرکت کن و به ایشان وعده بده و شیطان جز فریب به آن ها وعده نمی دهد.)(۲)

ابوبکر جابر جزایری در تفسیر این آیه می نویسد: «بصوتک ای بدعائک ایاهم إلی طاعتک و معصیتی بأصوات المزامیر و الأغانی و اللهو.» طبق این تفسیر، معنای آیه چنین می شود: «خداوند به شیطان می فرماید: هر کدام از مردم را که می توانی با صدای موسیقی و صدای خوانندگان و لهویات دیگر به سوی معصیت من و طاعت خودت تحریک و دعوت کن.» وی

ص: ۳۰

۱- . تفسیر نمونه، ج ۱۶، ص ۱۱۴.

۲- . اسراء، ۶۴.

در ادامه مطلب می گوید: «از این آیه، استفاده می شود که خوانندگان و نوازندگان با همه آلات لهو و کسانی که در مجالس آن ها حاضر می شوند، از لشکریان شیطان هستند که با آدمیان می جنگند.»^(۱)

علامه امینی در کتاب شریف الغدیر از نه کتاب تفسیر اهل سنت نقل کرده است که ابن عباس گفته است: «إِنَّهُ الْغِنَاءُ وَالْمِزَامِيرُ وَاللَّهُو» (= مراد از صوت شیطان در این آیه، خوانندگی و نوازندگی و کارهای لهو است.)^(۲)

۵.۲.۵. (وَ إِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَ مِنَ التِّجَارَةِ وَ اللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ) (= و چون دادوستد یا سرگرمی ای ببینند، به سوی آن روی آورند و تو را درحالی که ایستاده ای، ترک می کنند. بگو: «آنچه نزد خداست، از سرگرمی و از دادوستد بهتر است و

ص: ۳۱

۱- ایسر التفاسیر، ج ۳، ص ۲۱۰ و ۲۱۱.

۲- الغدیر، ج ۸، ص ۶۹.

خدا بهترین روزی دهندگان است.»(۱)

علامه طباطبایی در تفسیر این آیه شریفه می گوید: «مضمون روایاتی که از طریق شیعه و سنی نقل شده است، در این جهت متفق است که کاروانی از تجار، در روز جمعه هنگام نماز که رسول خدا مشغول خطبه نماز جمعه بود، وارد مدینه شد و به منظور اعلام ورود خود، طبل و دهل زد. مردم پیامبر را در حال خطبه رها کردند و به طرف کاروان رفتند. این آیه به همین مناسبت نازل شد. پس مراد از لهُو در این آیه، استعمال طبل، دهل، دایره و سایر آلات طرب به قصد جمع شدن مردم است.»(۲)

۳،۵. روایات

اشاره

به روایات فراوانی بر حرمت موسیقی و آوازخوانی لهُوی استناد کرده اند. مجموع روایات

ص: ۳۲

۱- جمعه، ۱۱.

۲- تفسیر المیزان، ج ۱۹، ص ۲۷۴.

درباره غنا و موسیقی به پنج دسته تقسیم می شود که از هر دسته، چند روایت را برای نمونه نقل می کنیم:

۵، ۳، ۱. ممنوعیت غنا و آوازخوانی

۱. امام باقر: «همین که می دانی غنا از امور باطل است، برای تو کافی است که از آن دوری کنی.» (۱)

۲. از رسول گرامی اسلام روایت شده است: «غنا افسون و مقدمه زنا است.» (۲)

۳. امام صادق: «غنا موجب نفاق و دورویی می شود و فقر و نیازمندی به دنبال می آورد.» (۳)

ص: ۳۳

۱- دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۲۰۷، ح ۷۵۸.

۲- جامع احادیث الشیعه، ج ۲۲، ص ۲۳۴، ابواب ما یکتسب به، باب ۱۹، ح ۲۶.

۳- وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۳۰۹، ابواب ما یکتسب به، باب ۹۹، ح ۲۳.

۱. امام سجاد: «پاک و سعادت‌مند نمی‌شوند ملتی که در میان آنان بربط (۱) به صدا در آید.» (۲)

۲. پیامبر اکرم: «فرشتگان رحمت در خانه‌ای وارد نمی‌شوند که در آن، شراب یا دف (۳) یا طنبور یا نَزْد باشد؛ دعای ساکنان آن مستجاب نمی‌شود و برکت از آنان

ص: ۳۴

۱- . بربط یا عود یا رود، سازی زهی است که در خاورمیانه و کشورهای عربی رایج است و از قدیمی‌ترین سازهای شرقی است. تَنبُور یا طَنبُور یکی از سازهای زهی است که در آن سیم‌ها از روی دسته‌ای بلند و کاسه‌ای عبور کرده است و با ضربه انگشتان به صدا درمی‌آید. به نظر می‌رسد اقسام تارها چه آن‌هایی که داخل جعبه‌ای چوبی اند، مثل بربط و چه آن‌هایی که تارهایش نمایان است، مثل طنبور و دیگر تارها همه داخل در موضوع این نهی باشند، همانطور که در روایاتی دیگر به طنبور اشاره شده است.

۲- . همان، ص ۳۱۳، باب ۱۰۰، ح ۴.

۳- . دف، یکی از سازهای کوبه‌ای در موسیقی ایرانی است. این ساز شبیه به دایره ولی بزرگ‌تر از آن است. در کتاب‌های لغت در معنی دف یا دایره می‌نویسند: آن چنبری است از چوب که بر روی آن پوست کشند و بر چنبر آن حلقه‌ها آویزند. در قدیم برای آنکه طنین بهتری داشته باشد روی دف پوست آهو می‌کشیدند.

۵، ۳، ۳. نکوهش خواننده و نوازنده

۱. امام صادق: «زن خواننده و کسی که از درآمد او مصرف کند، ملعون و مطرود از رحمت خداست.»(۲)

۲. پیامبر اکرم: «خداوند در قیامت به پنج طایفه نظر نمی کند و یکی از آنان آوازخوان است.»(۳)

۳. امام صادق: «پست ترین فرد کسی است که شراب بخورد و ساز بزند.»(۴)

ص: ۳۵

۱- مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۲۱۸، ابواب ما یکتسب به، باب ۷۹، ح ۱۵.

۲- وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۱۲۱، ابواب ما یکتسب به، باب ۱۵، ح ۴.

۳- جامع احادیث الشیعه، ج ۲۲، ص ۲۳۳، ابواب ما یکتسب به، باب ۱۹، ح ۱۸.

۴- وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۳۱۴، ابواب ما یکتسب به، باب ۱۰۰، ح ۱۱.

۱. پیامبر: «گوش دادن به لَهو (موسیقی) و غنا، باعث رویش نفاق می شود؛ همان گونه که آب، گیاه را می رویاند.»^(۱)

۲. پیامبر به امام علی وصیت فرمودند: «یا علی، سه چیز موجب قساوت قلب می شود: گوش دادن به لَهو، دنبال شکاررفتن، رفت و آمد در دربار سلطان ستمگر.»^(۲)

۳. پیامبر اکرم: «کسی که در مجلس زن خواننده بنشیند تا به آوازخوانی وی گوش دهد، خداوند در گوش های او سرب خواهد ریخت.»^(۳)

ص: ۳۶

۱- . کنز العمال، ج ۱۵، ص ۲۲۱، ح ۴۰۶۷۰.

۲- . وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۳۱۴، ابواب ما یکتسب به، باب ۱۰۰، ح ۸.

۳- . کنز العمال، ج ۱۵، ص ۲۲۰، ح ۴۰۶۶۹.

پیامبر اکرم: «کسی که در دنیا گوش خود را از موسیقی پر کند، حق ندارد صدای روحانیان (قاریان اهل بهشت) را بشنود.»^(۱)

ص: ۳۷

۱- . طبرسی، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۱۴.

۶. تأثیرهای شوم موسیقی در وجود انسان

اینک به بعضی از مفسده‌ها و آثار زیان‌بار خوانندگی و نوازندگی (غنا و موسیقی) که علت صدور حکم شرعی حرمت برای آن است اشاره می‌کنیم: از بین رفتن تعادل و توازن اعصاب سمپاتیک و پاراسمپاتیک، مرض مانی،^(۱) کوتاهی عمر، ضعف اعصاب، اختلالات مغزی و هیجان‌ات روحی و جنون، عوارض قلبی، خودکشی، فشارخون، فحشا، تضعیف و از بین رفتن شنوایی، تضعیف و از بین رفتن بینایی، هیجان، از بین رفتن اراده و شکست خوردن، از بین رفتن غیرت، جنایت، اتلاف وقت.^(۲)

با ذکر نمونه‌ای تاریخی، به اثر منفی و شوم موسیقی در دریده شدن پرده حیا و عفت و از بین رفتن اراده انسان اشاره می‌کنیم. مسعودی در مروج الذهب می‌نویسد: «در زمان

ص: ۳۹

۱- Manie

۲- محمدتقی جعفری، موسیقی از دیدگاه علامه محمدتقی جعفری.

عبدالملك يا يكي ديگر از خلفای بنی امیه که لهو و موسیقی خیلی رایج شده بود، به خلیفه خبر دادند که فلان کس، خواننده است و کنیز زیبایی دارد که او هم خواننده است و تمام جوان های مدینه را فاسد کرده است. اگر به کار او نرسید، این زن تمام مدینه را فاسد می کند. خلیفه دستور داد که غل به گردن آن مرد انداختند و آن ها را به شام بردند. وقتی در حضور خلیفه نشستند، آن مرد گفت معلوم نیست که آنچه او می خواند، غنا باشد و از خلیفه خواست که خودش امتحان کند. خلیفه دستور داد که کنیز بخواند. او شروع به خواندن کرد. کمی که خواند، دید سر خلیفه تکان می خورد. کم کم به جایی رسید که خود خلیفه شروع کرد به چهار دست و پا راه رفتن و می گفت: 'بیا جانم، بر این مرکب خودت سوار شو!'

واقعاً موسیقی قدرت عظیم و فوق العاده ای، مخصوصاً از جهت پاره کردن پرده تقوا و عفت دارد. از حرمت موسیقی نمی توان مبارزه اسلام با ذوق و هنر را نتیجه گرفت. اسلام مخالفتی با جمال و زیبایی و هنر و حس زیبایی دوستی ندارد؛ بلکه این حس را تأیید هم کرده است.

در اصول کافی بابی داریم با عنوان «الزی و التجمّل». تجمّل یعنی خود را زیبا کردن. در حدیثی این گونه داریم: «انّ الله جمیلٌ یحبُّ الجمال» (= خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد).^(۱) و از همه مهم تر، زیبایی بیان است که در اسلام در حد اعلایی به آن توجه شده است. اعجاز اسلام یا دست کم یکی از معجزاتش، زیبایی کلام قرآن است.^(۲)

ص: ۴۱

۱- اصول کافی، ج ۶، ص ۴۳۸.

۲- برگرفته از: مرتضی مطهری، تعلیم و تربیت در اسلام، ص ۷۰ تا ۷۳.

۷. پیامدها و ضررهای موسیقی طبق آیات و روایات

غضب خداوند؛ افسردگی و ناامیدی؛ نفاق و فقر؛ لانه نفاق؛ مقدمه بلاهای خطرناک؛ مقدمه کارهای خلاف اخلاق (تحریک انسان به شهوات)؛ عامل خباثت؛ از امور باطل؛ از بین رفتن روحیه غیرتمندی در اهل موسیقی (به دلیل فرورفتن در تخیلات و اوهام و غوطه ور شدن در شهوات)؛ بدبختی جامعه؛ مانع ورود ملانکه؛ دوری از رحمت خداوند؛ عامل پستی؛ قبول نشدن دعای اهل موسیقی؛ قبول نشدن نماز اهل موسیقی؛ روسیاهی در محشر؛ نفرین طنبور بر نوازنده اش؛ مقدمه قساوت قلب؛ بندگی و پرستش شیطان. (۱)

ص: ۴۲

۱- بر گرفته از: روایات معصومان به استناد منابع پیشین.

۸،۱. نیاز انسان به شادابی و نشاط چگونه برآورده شود؟ بالاخره روح انسان به موسیقی و آهنگ های خوش نیاز دارد؟

هم نیازهای انسان و هم شادی ناشی از برآورده شدن آن، مراتبی دارد. هر مرحله از نیازهای واقعی انسان که پاسخ مناسب گرفت، به شادی همان مرحله منتهی می شود و هم زمان با آن، نیازهای دیگر انسان بیدار می شوند و به دنبال پاسخ در خور می گردند. در سطوح بالاتر نیازهای انسانی، به جایی خواهیم رسید که غیر از دوست داشتن خدا و تلاش برای نزدیکی به او و رسیدن به کمال، چیز دیگری نمی خواهیم. پاسخ به این خواست و نیاز، شادی خاصی برای ما به ارمغان می آورد. این شادی خیلی عمیق تر و بیشتر از شادی های ابتدایی انسان است.

ابوعلی سینا نیز در این باره می نویسد: «آهنگ خوش، آن مقدار که حکمت لازم می شمارد،

جوهر نفس آدمی را تقویت می کند و قوای باطنی او را تمرکز می بخشد؛ نه آن آهنگی که امور شهوانی را در انسان تحریک می کند.» آنچه باید به این سخن بیفزاییم، این است که در پاسخ به نیازها و علاقه مندی های خود، باید اولویت بندی و انتخاب آگاهانه کنیم تا در مسیر حیات معقول حرکت کنیم. آنچه در گزینش ها مهم می نماید، این است که رابطه هرچیز و هر رفتار را با کمال نفسانی انسان بسنجیم.

از آنجا که کمال مطلق، خداست، هرچه انسان را از خدا دور سازد، یقیناً باعث خسارت کردنش خواهد شد؛ همچنان که قرآن کریم خطاب به این دسته می فرماید: «وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَدْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسِقُونَ» (= و آن روز که آن هایی را که کفر ورزیده اند، بر آتش عرضه می کنند، [به آنان می گویند:] «نعمت های پاکیزه خود را در زندگی دنیایان [خودخواهانه] صرف کردید و از آن ها برخوردار شدید. پس امروز به [سزای] آنکه

در زمین

ص: ۴۴

بناحق سرکشی می کردید و به سبب آنکه نافرمانی می کردید، به عذاب خفت [آور] کیفر می یابید.»^(۱) در این آیه، سخن از کسانی است که با گناه کردن، تمام سرمایه های وجودی خود را هزینه و مصرف کرده اند و سرمایه ای برای زندگی ابدی خود ندارند که همان زندگی حقیقی آن هاست؛ پس باید در آتش قهر الهی عذاب شوند.

به همین دلیل، امیال و کشش های فطری را باید در مسیر قرب الی الله و حیات طیبه جهت دهی کرد تا به طور صحیح شکوفا شوند. علاوه بر آنکه اگر بر فرض ثابت شود موسیقی آثار مثبتی در نفس دارد، این اثر به صورت عمیق و ماندگار نخواهد بود.^(۲)

همان طور که استاد شهید مطهری فرموده اند، باید توجه کرد که: «خیلی چیزها فایده هایی بر وجودشان مترتب است؛ ولی این ها جای چیزهایی را اشغال کرده اند که اگر آن ها می بودند،

ص: ۴۵

۱- . احقاف، ۲۰.

۲- . محمدتقی جعفری، موسیقی از دیدگاه فلسفی و روانی، ص ۱۲۰.

فواید خیلی بیشتری مترتب می‌شد... ما نمی‌توانیم به سبک ویلیام جیمز (بنیان‌گذار مکتب پراگماتیسم^(۱)) بیندیشیم که هر چیزی که یک اثر مفید داشته باشد، پس حق است... هرگز شما نمی‌توانید به صرف اینکه یک شیء آثار مفیدی داشته باشد، آن را صحیح و واقعی و از جانب خدا بدانید.»

بحثی که این روزها برای جوان‌ها مطرح است، این است که آیا با رقص و آواز و موسیقی هم می‌توان به شادی دست پیدا کرد؟ این سؤال گاهی اوقات حالت انتقادی هم به خود

ص: ۴۶

۱- پراگماتیسم یا عمل‌گرایی، به معنای فلسفه اصالت عمل است؛ ولی در سیاست بیشتر واقع‌گرایی و مصلحت‌گرایی معنا می‌دهد. طرفداران این شیوه، خود را عمل‌گرا و متسامح می‌دانند. مخالفان، این گروه را میانه‌رو یا محافظه‌کار می‌خوانند. از دیدگاه پراگماتیسم، تمام تصورات، مفاهیم، قضاوت‌ها و دیدگاه‌های ما قواعدی برای «رفتار» (پراگمای) ما هستند؛ اما «حقیقت» آن‌ها تنها در سودمندی عملی آن‌ها برای زندگی ما نهفته است. از دیدگاه پراگماتیسم، معیار حقیقت، عبارت است از سودمندی، فایده، نتیجه؛ نه انطباق با واقعیت عینی. درواقع، حقیقت هر چیز به وسیله نتیجه‌نهایی آن اثبات می‌شود. دولتمردان و سیاست‌مداران «پراگماتیست» کسانی هستند که امکانات عملی و مصلحت‌روز را بر معتقدات خود مقدم می‌شمارند و به عبارت دیگر، برای پیشرفت مقاصد خود و ماندن بر مسند قدرت، انعطاف نشان می‌دهند.

می گیرد و این گونه عنوان می شود که تفکر رایج دینی و اجتماعی، جلوی شادی های جوانان را گرفته است.

گرچه رقص و آواز و... نمادی از شادی است، آیا این ها باعث احساس شادی می شود یا شادی واقعی را به دنبال دارد؟ حقیقت این است که شادی ها دو دسته اند: شادی های گذرا و شادی های پایدار. به عبارت دیگر، شادی ها زمانی سازنده اند و زمانی مخرب. در بینش اسلامی و در روان شناسی، این بحث مطرح است که شادی وقتی سازنده و پایدار است که با اختیار و خودآگاهی و هدف عالی همراه باشد. اعتیاد به بعضی چیزها، مثل مواد مخدر و موسیقی و...، حالتی را برای انسان پیش می آورد که مسائل اطرافش را فراموش می کند. چه بسیار انسان هایی که برای فرار از واقعیت های زندگی، به این امور پناه می برند. مولانا تعبیر زیبایی درباره علت کار این افراد دارد:

تا دمی از هوشیاری وا رهند ننگِ خمر و زمر بر خود می نهند

به هر حال، اگر تفریح و شادی ما گریز از خودی به بی خودی باشد، آن را نمی توان شادی پایدار و واقعی دانست. این، نشاط ناپایداری است که دقایقی چند دوام نخواهد داشت. نشاطی است که فقط چهره شخص را می پوشاند. خنده ای است که از گریه غم انگیز تر است. نکته دیگر اینکه این شادی های گذرا، مثل داروهای نیروزا هستند. آدم ناتوان وقتی می بیند با تکیه بر توان خود در مسابقه به جایی نمی رسد، دوپینگ می کند. این مواد نیروزا آثار جسمی بدی در شخص ایجاد می کنند. سوم اینکه استفاده از مواد نیروزا پس از کشف شدن، آبروی آدم را هم می برد. استفاده از ابزارهای نادرست کسب شادی نیز مثل استفاده از داروهای نیروزا است که سرانجام، به غم و افسردگی منتهی می شود.

ناپایداری این قبیل شادی ها را نمی توان انکار کرد؛ مانند خیلی از لذت ها و شادی هایی که ما در زندگی از آن بهره مند شده ایم و می شویم. اما دلیل کاذب بودن این شادی ها این است که موسیقی و رقص و آوازهای جمعی را نمی توان پاسخی به نیازی انسانی قلمداد

کرد و لذت ناشی از آن را حقیقی دانست. از این رو، جوان های بسیاری را دیده ایم که پس از لحظه های غافل کننده شادی های کاذب، زانوی غم در بغل گرفته اند و گریه کرده اند و در حالت بحرانی، به خودکشی دست زده اند. علت این است که چنین افرادی، وقتی به خود آمده اند و غوغای رقص و آواز را تمام شده یافته اند، باز خودشان را با همه ضعف ها و واقعیت های تلخ زندگی روبه رو دیده اند که قصد فرار از آن را داشتند.

۲،۸ ملاک تشخیص شادی های واقعی و کاذب چیست؟

در قرآن، تعبیر زیبایی درباره دنیا و آخرت وجود دارد که می تواند پاسخ خوبی به این سؤال باشد. قرآن تفاوت آخرت را با دنیا این گونه بیان می کند: «و الآخرة خیر و أبقى» آخرت دو خصوصیت دارد که دنیا از آن بی بهره است: در آخرت هم خیر است و هم تداوم. بر همین اساس، می توانید امور دنیایی را از امور آخرتی تشخیص بدهید. شادی ناشی از مواد مخدر و رقص و آواز که نه خیری در آن است و نه تداومی دارد، براساس فلسفه الهی، از

همان طور که از این تعبیر زیبای قرآنی پیداست، دنیا در اینجا به معنای هر چیزی است که ما را از خدا غافل کند و به امور غیر مفید و زودگذر بکشاند. در این میان، کار دین این است که ما را از ظواهر دنیا و لذت های آنی جدا کند و به امور متعالی و پایدار فراخواند. بر این اساس، هر عملی که این اختیار و آگاهی را افزایش دهد که عامل جدایی انسان از حیوان است، برای انسان سالم و در جستجوی تکامل، مفید و مطلوب خواهد بود. متقابلاً هر عاملی که جلوی این اختیار و آگاهی را بگیرد، عامل منفی قلمداد خواهد شد.

پس راه برخورد با واقعیت های زندگی، پناه آوردن به این عوامل ظاهراً نشاط آور نیست. جوانی که به دلیل تنبلی یا بی برنامهگی یا مشکلات شخصی یا خطای دیگران، دچار شکست تحصیلی یا شغلی یا عشقی شده است یا به هر دلیلی، در ازدواجش ناموفق بوده است، اگر انسانی سالم و واقع بین باشد، نباید دچار ناامیدی شود و توانایی هایش را فراموش کند و به

چیز هایی پناه ببرد که حقیقتاً از حل مسائل او ناتوان اند. او باید بفهمد علت شکستش چه بوده است و درصدد برخورد منطقی با آن باشد.

۳،۸ محرومیت از لذت و احساس خوش ناشی از موسیقی، چرا؟

لذت و احساس خوش ناشی از شنیدن موسیقی، دوشادوش تاریخ بشری، در تمام جوامع وجود داشته است. هریک از جوامع با در نظر گرفتن تنوع دورانیش، از نوع یا انواعی از موسیقی استفاده می کرده است و روان خود را با موسیقی نوازش می داده است.

درست است که موسیقی ما را از موجودیت حقیقی خود بالاتر می برد، ولی هنگامی که موسیقی تمام می شود، سرازیری را در خود احساس می کنیم و می بینیم سایه ای که موسیقی از ما برای ما ساخته بود و آن را بالا-برده بود، اکنون شبیح مصنوعی از بین رفته ای است. در این حالت، واقعیت ها با همان خشونت برای ما نمودار می شوند.

در صدر اسلام، در حدود هشتاد جنگ و دفاع انجام شده است. در این جنگ ها نمی بینیم

که مسلمانان برای تهییج سربازان خود به موسیقی متوسل شده باشند. آن‌ها شعارهای واقعی را به طور دسته جمعی تکرار می‌کردند. در یکی از جنگ‌ها، کفار قریش این شعار را با موسیقی و هیجان رزمی می‌گفتند: «أُعل هبل، أُعل هبل» (= بلند باد هبل). مسلمانان هم درمقابل می‌گفتند: «الله أعلی و أجَلّ» (= خداوند بالا و بلندمرتبه است). شعار مسلمانان واقعیت داشت و همه به آن اعتقاد کامل داشتند.

در یکی از جنگ‌ها، دشمنان می‌گفتند: «نحن لنا العزى و لالعزى لكم» (= ما بت عزى داریم؛ ولی شما ندارید). مسلمانان درمقابل آنان می‌گفتند: «الله مولانا و لا مولا لكم» (= خداوند آقای ماست؛ ولی شما آقایی ندارید). با اینکه کفار، به موسیقی آن زمان برای تحریک سربازان خودی متوسل می‌شدند، مسلمانان کمترین اعتنایی به موسیقی نمی‌کردند.

خلاصه، بشر به دلیل کمبودی که در توانایی مواجهه با واقعیت دارد، موسیقی را برای دلداری خود انتخاب می‌کند و نام آن را ضرورت می‌گذارد. به همین جهت است که اسلام به

موسیقی روی خوش نشان نمی دهد و می خواهد انسان ها در زندگی روحانی و طبیعی، با واقعیت ها روبه رو شوند؛ تا در این مواجهه، زمینه رشدشان فراهم شود.

۸، آیا موسیقی سنتی و اصیل ایرانی هم حرام است؟

رهبر فرزانه انقلاب می فرماید: «بعضی خیال می کنند که مرز موسیقی حلال و حرام، موسیقی سنتی است. نه، این طور نیست. آن موسیقی که منادیان دین و شرع همیشه در دوره های گذشته با آن مقابله می کردند و می گفتند حرام است، همان موسیقی سنتی ایرانی خودمان است که به شکل حرام در دربارهای سلاطین در نزد افراد بی بندوبار در نزد افرادی که به شهوات تمایل داشتند و در شهوات فرو می رفتند، اجرا می شده. این همان موسیقی حرام است.»

مرز موسیقی حلال و حرام، ایرانی بودن، سنتی بودن، قدیمی بودن، کلاسیک بودن،

ص: ۵۳

غربی بودن یا شرقی بودن نیست. ملائک، همان معیارهایی است که گفتیم. (۱)

۸، ۵ آیا پخش موسیقی از صداوسیما جمهوری اسلامی، مجوز حلال بودن موسیقی است؟

تنوع و جذابیت در صداوسیما، شرط لازم موفق بودن آن رسانه است. البته این، نباید موجب گرایش به شیوه های زیان بخش و مخرب شود. ترویج فرهنگ غرب و استفاده ابزاری از جاذبه های جنبی و موسیقی های لهو و حرام و چیزهایی از این قبیل، نباید به بهانه جذاب کردن تلویزیون، به این دستگاه مؤثر راه یابد.

به فتوای رهبر فرزانه انقلاب حضرت آیت الله خامنه ای: «موسیقی اگر به تشخیص بیننده و شنونده، از قسم خوانندگی و نوازندگی مطرب لهوی باشد که مخصوص مجالس لهو و گناه است، استماع آن برایش جایز نیست و صرف پخش از صداوسیما حجت شرعی برای جایز

ص: ۵۴

۱- اسدالله محمدی نیا، بهشت جوانان، قم: نصاب، ۱۳۷۸، ص ۳۴۷.

و حلال بودن برای شنونده نیست.»^(۱) این تقریباً نظر تمام فقها است. البته در جایی که شک داریم، گوش دادن به آن حرام نیست؛ گرچه خلاف احتیاط است.

۸، ۶ آیا موسیقی در مجالس جشن میلاد معصومان و مناسبت های اسلامی و ایام شادمانی جایز است؟

گاهی می گویند ما مسلمانان به ویژه پیروان مذهب اهل بیت، موظفیم در ایام سرور پیشوایان دینی خوشحال باشیم؛ همچنان که باید در ایام حزن آنان محزون باشیم. روشن است که عزا با شادی و جشن تفاوت داشته، جشن مقتضیات خاص خود را دارد؛ ازجمله استفاده از موسیقی.

آری، اظهار حزن و شادمانی هر دو خوب و نشانه ارادت به آن پاکان و پیروی از

ص: ۵۵

۱- احمد شرفخانی خوبی، انسان، غنا، موسیقی، انتشارات مشهور، ص ۹۹، سؤال ۶.

آنان است؛ اما مجالس سرور و شادی نیز آداب و حد و مرزی دارد که آلوده نشدن با گناه است. با نافرمانی نمی توان به خدا و اولیای الهی تقرب جست. به همین دلیل، مقام معظم رهبری می فرمایند: «هرگونه خوانندگی و نوازندگی که متناسب با مجالس عیش و نوش و خوش گذرانی باشد، جایز نیست و از هر کاری که با شئونات مساجد و حسینیه ها سازگار نباشد، باید اجتناب گردد.» حضرت آیت الله بهجت می فرمایند: «برپایی و شرکت در این مجالس حرام است.» حضرت آیت الله صافی گلپایگانی آن را مخالف تعالیم دینی و حرکت در مسیر فاسد کردن جامعه و نسل جوان و تحریف احکام الهی می دانند. (۱)

ص: ۵۶

۱- . مسائل جدید از دیدگاه مراجع تقلید، ج ۲، ص ۳۶ و ۳۷ و ج ۳، ص ۷۵.

۷،۸ آیا گوش دادن به موسیقی برای فرار از گناه یا خطر بزرگ تر، به عنوان دفع افسد به فاسد جایز است؟

گاهی برخی رانندگان به ویژه رانندگان اتوبوس ها و ماشین های سنگین، موسیقی مبتذل پخش می کنند و می گویند اگر گوش نکنیم، خوابمان می گیرد و برای جان خود و مسافران احتمال خطر می دهیم. یا برخی افراد می گویند: اگر این موسیقی ها نباشد، جوانان به بدتر از آن، یعنی ماهواره ها و برنامه ها و مجالس بدتر، پناه می برند. آیا این مجوز شرعی و عقلی برای گوش دادن به موسیقی نیست؟

حضرت امام خمینی در این زمینه می فرمایند: «این عذر نیست که اگر موسیقی در رادیو و تلویزیون نباشد، آن ها می روند از جایی دیگر موسیقی می گیرند. حالا اگر جای دیگر می گیرند، ما باید به آن ها گوش بدهیم؟! ما باید خیانت بکنیم؟! موسیقی خیانت است

به یک مملکت، خیانت است به جوان های ما.»(۱) حضرت آیت الله تبریزی می فرمایند: «این عذر شیطانی است و روز قیامت سزای آن را خواهند دید؛ مگر آنکه توبه کنند و می توانند از نوار وعظ یا قرائت قرآن استفاده کنند.»(۲)

موسیقی، درمانی مقطعی برای این مشکلات است. راه حل عاقلانه این است که اصل آن مشکل را حل کنیم. برای مثال، اگر راننده ای خواب آلود است، باید در جایی توقف کرده، استراحت کند یا از کمک راننده استفاده کند. او با گوش دادن به موسیقی، هم به جسم و روان خود آسیب می زند؛ چون بدن خود را از استراحتی محروم کرده است که به آن نیاز دارد، و هم جان خود و مسافران را در خطر می اندازد؛ چون باز هم این احتمال هست که خوابش ببرد.

ص: ۵۸

۱- . صحیفه نور، ج ۸، ص ۱۹۷ تا ۲۰۱.

۲- . شرفخانی، انسان، غنا، موسیقی، ص ۱۳۷، سؤال ۶.

۸،۸ آیا استفاده از موسیقی در مراسم مذهبی، مانند مرثیه خوانی و مداحی و عزاداری ها، استثنا شده است؟

این، کاری ناروا و از بدعت هایی است که افراد نادان یا بدخواه در دین گذاشته اند. شیخ مرتضی انصاری با بدعت دانستن این کار، می فرماید: «همان گونه که پیامبر نظیر آن را خبر داده است: 'زمانی خواهد آمد که قرآن را با آلات موسیقی و با آهنگ آن می خوانند.' (۱) گویا کلمات پیامبر نیز مثل آیات قرآن، درباره موضوعی وارد می شود و در موضوع های مشابه نیز جریان پیدا می کند.» (۲) آیت الله نجومی می افزاید: «ای کاش شیخ انصاری زنده بود تا در زمان ما، عجایی می دید که به ذهن او خطور نمی کرد و در زمان او قابل تصور نبود.» (۳)

ص: ۵۹

-
- ۱- وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۳۴۸، ابواب جهاد النفس، باب ۴۹، ح ۲۲.
 - ۲- مرتضی انصاری، المكاسب، ج ۱، قم: مجمع الفکر الإسلامی، ۱۴۲۲، ص ۳۱۲.
 - ۳- الرسائل الفقهیة، ص ۱۸۷.

حضرت امام می فرمایند: «اگر در اذان و اقامه، صدا را در گلو بیندازد و غنا شود، یعنی به طور آوازه خوانی مانند آنچه که در مجالس لهو و بازیگری معمول است، اذان و اقامه را بگویند، حرام است.» (۱) حضرت آیت الله بروجردی می فرمایند: «آوازی که مخصوص مجالس لهو و بازیگری است، غنا و حرام می باشد و اگر نوحه یا روضه یا قرآن را هم با غنا بخوانند، حرام است.» (۲)

مقام معظم رهبری می فرمایند: «استفاده از آلات موسیقی، مناسب با عزاداری سالار شهیدان نیست و شایسته است مراسم عزاداری به همان صورت متعارفی که از قدیم متداول بوده، برگزار شود.» (۳)

ص: ۶۰

۱- توضیح المسائل، مسئله ۹۲۱.

۲- توضیح المسائل محشی، ص ۵۹۰؛ مسئله ۲۸۲۷.

۳- مسائل جدید از دیدگاه مراجع تقلید، ج ۴، ص ۳۹.

۹،۸ آیا می توان با موسیقی، حالت عرفانی پیدا کرد و به خدا رسید؟ آیا در این صورت هم حرام است؟

تاریخ نشان نداده است که پیامبران و ائمه و پیروان واقعی آنان، موسیقی را برای تربیت ارواح آدمیان توصیه کرده باشند. با اینکه رسالت و پیام آنان از آن جهت هرگونه راه تکامل برای انسان ها بوده است، آن پیشوایان حتی برای آسایش روانی موقت هم تمایل به گوش دادن آن ها از خود نشان نداده اند. این درحالی است که زحمات و مشکلات دنیا آنان را احاطه کرده بود.

پرسش جدی این است که اگر می شد از راه موسیقی به خدا رسید، چرا پیامبران و ائمه چیزی نگفتند و نه تنها مانند نماز و سایر عبادات توصیه ای به آن نکردند؛ بلکه شدیداً آن را نکوهش کردند؟ مگر نه آن است که پیامبر اکرم فرمودند: «ما مِنْ شَيْءٍ يَقْرُبُكُمْ إِلَى الْجَنَّةِ وَ يَبَاعِدُكُمْ مِنَ النَّارِ إِلَّا وَ قَدْ أَمَرْتُكُمْ بِهِ» (= چیزی نیست که شما را به بهشت نزدیک کند و

از جهنم دور کند، مگر اینکه شما را به آن دستور دادم. (۱) اگر موسیقی راهی برای رسیدن به خدا بود، پس چرا جز نکوهش و شیطانی دانستن آن، چیزی نفرمودند؟ آیا جز این سخن پیامبر است: «وَمَا مِنْ شَيْءٍ يُقَرَّبُكُمْ مِنَ النَّارِ وَ يُبَاعِدُكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا وَ قَدْ نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ» (= و چیزی نیست که شما را به جهنم نزدیک کند و از بهشت دور کند، مگر اینکه شما را از آن نهی کردم). (۲)

ممکن است چنین به نظر برسد که بسیاری از شخصیت های بزرگ مانند فارابی و غزالی و برخی از عرفا نه تنها به موسیقی تمایل داشته اند، بلکه آن را می نواخته اند و به آن گوش می داده اند. پاسخ به این اعتراض نیز روشن است: عظمت و کمال شخصیت های بزرگ، ناشی از تمایل به موسیقی نبوده است؛ بلکه آنان با وجود برخورداری از کمال، به موسیقی هم تمایل نشان می دادند. مانند اینکه حقوق دانی عالی مقام، موسیقی را هم دوست داشته باشد.

ص: ۶۲

۱- . وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۴۵.

۲- . همان.

آن موسیقی، به دانش حقوق او و مهارتش چیزی نمی افزاید.

کسانی می خواهند برای نغمه های موسیقی جنبه ملکوتی و ماورای طبیعی در نظر بگیرند. می گویند غزالی گفته است: «دل ها و درون های آدمیان، خزینه های اسرار و معادن جواهر است.» ممکن است این عبارت اشاره ای باشد به اینکه موسیقی و سماع، امور نهفته الهی و ملکوتی در دل را هم به حرکت در می آورد.

با نگاه به مجموع جملات غزالی، مخصوصاً با توجه به تشبیه معروف «از کوزه همان برون تراود که در اوست»، معلوم می شود که نغمه های موسیقی، اموری را در درون تحریک می کنند که بشر آن را در درون خود دارد یا اندوخته است. یعنی خود موسیقی ذاتاً چیزی به درون انسان وارد نمی سازد. موسیقی آن عواطفی را بر می انگیزاند که مربوط به جنبه ای از نفس آدمی است که مجاور بیرون ذات اوست. بیشتر این پدیده ها محصول محیط و فرهنگ (به معنای عام آن) در اقوام و ملل دنیا است و جنبه ماورای طبیعی ندارد.

ص: ۶۳

باتوجه به اینکه امور فطری و به ویژه آنچه جنبه ملکوتی و ماورای طبیعی دارد، در همه نفوس انسانی یکی است و مشترک میان همه جوامع است، مدعیان باید این مسئله را حل کنند که این همه اختلاف در نغمه ها و نواهای موسیقی اقوام و ملل دنیا چیست. این اختلاف، به اندازه ای است که گاهی موسیقی جامعه ای، برای دیگران نفرت انگیز و موجب ناراحتی اعصاب است. این اختلاف در نغمه ها و نواها، بهترین دلیل بر این مدعاست که آثار و عواطف و هیجان هایی که به وسیله موسیقی ها برانگیخته می شود، مربوط به ذات نفس انسان ها نیست که همه در آن مساوی اند، بلکه مربوط به آن سطح نفس آدمی است که مجاور بیرون ذات (طبیعت به معنای عام آن) است؛ مانند محیط و عناصر فرهنگی و حوادث اثرگذار در درون مردم. حتی یک نفر در موقعیت ها و حالت های روانی گوناگون، آثار و هیجان های مختلفی درمقابل یک نوع موسیقی از خود نشان می دهد.

اگر موسیقی جنبه ملکوتی و ماورای طبیعی دارد، باید هر انسانی که این نوع موسیقی

را بیشتر می نوازند یا بیشتر آن را می شنود، روحانی تر و ملکوتی تر از دیگران باشد. در واقع چنین نیست و ظرافت و لطافت و معناگرایی نفوس آدمی، ریشه ای فطری دارد که به وسیله نیک خواهی و اعمال نیک و تلاش در انجام دادن تکالیف الهی و ریاضت های معقول نفس که همه آن ها فعالیت است، نه انفعال، به فعلیت می رسد؛ نه با موسیقی که نخست، هوشیاری نفس را از بین می برد و سپس، نفس را در اختیار ضرب ها و فواصل و کمیت ها و کیفیت های آن ها می نهد.

۹. تفاوت ارزش موسیقی های روحانی و غیرروحانی

عده ای معتقدند موسیقی ها را باید تفکیک کرد:

۱. موسیقی هایی که موجب تأثیرها و هیجان های روحانی می شود؛

۲. موسیقی هایی که موجب برانگیختن شهوات و خودخواهی و انتقام جویی و سلطه گری و پوچ گرایی و بدبینی می شود.

زیرا نوع اول موجب تلطیف و تقویت و اشتیاق نفس به عالم مکلوت می شود و این امر، مطلوب همه وارستگان و تکامل یافتگان است. می گویند سماع عرفانی از این نوع است.

بیشترین جذابیت و لذت موسیقی و انبساط آوردن آن، ناشی از ازین بردن هوشیاری به واقعیت های درون و بیرون ذات انسان و ازین بردن اختیار اوست. حتی روحانی ترین موسیقی، با دو حقیقت هوشیاری و اختیار سازگار نیست. این اصل را همه ما می دانیم که هیچ حرکت ناهوشیارانه و جبری نمی تواند تکاملی باشد؛ اگرچه لذت و جذابیت داشته باشد.

ص: ۶۷

جنبهٔ تخیلی موسیقی را نیز باید در نظر بگیریم. اگر در حال جذبۀ موسیقی، ذکر الله اکبر را هم به زبان بیاوریم، هیجان و تأثیر موسیقی، مانع آن خواهد بود که معنای آن ذکر مقدس را به طور معین و مستقیم درک کنیم و با همهٔ قوای مغزی و روانی متوجه آن باشیم. (۱)

ص: ۶۸

۱- نک: محمدتقی جعفری، موسیقی از دیدگاه فلسفی و روانی، ص ۴۶ تا ۴۹ و ۵۴ و ۵۶ و ۵۷ و ۹۶ و ۹۷.

درباره لزوم پرهیز از گوش کردن به تَغَنّیّات (۱) می فرماید: «ای عزیز، بکوش تا صاحب عزم و دارای اراده شوی (۲) که خدای نخواستہ اگر بی عزم از این دنیا هجرت کنی، انسانِ صوری بی مغزی هستی که در آن عالم، به صورت انسان محشور نشوی؛ زیرا که آن عالم، محل کشف باطن و ظهور سیریره است و جرئت بر معاصی، کم کم انسان را بی عزم می کند و این جوهر شریف (۳) را از انسان می رباید. استاد معظم ما حضرت آیت الله شاه آبادی می فرمودند: 'بیشتر

ص: ۶۹

۱- آوازا و موسیقی های مُطَرَّب.

۲- امام خمینی در کتاب آداب نماز می فرمایند: «شیخ بزرگوار، شاه آبادی (روحی فداه) از عزم و اراده به 'مغز انسانیت' تعبیر می کردند.»

۳- عزم و اراده.

از هرچه، گوش کردن به تغنیات، سلب اراده و عزم از انسان می کند.»^(۱)

حضرت امام با هنر مخالف نیست؛ بلکه هنر و از آن جمله موسیقی را به عنوان ابزاری در خدمت ارزش های انسانی و اسلامی می ستاید؛ چنان که در پیامی به هنرمندان می فرماید: «خون پاک صدها هنرمند فرزانه در جبهه های عشق و شهادت و شرف و عزت، سرمایه زوال ناپذیر آن گونه هنری است که باید به تناسب عظمت و زیبایی انقلاب اسلامی، همیشه مشام جان زیباپسند طالبان جمال حق را معطر کند... هنر در مدرسه عشق، نشان دهنده نقاط کور و مبهم معضلات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و نظامی است. هنر در عرفان اسلامی، ترسیم روشن عدالت و شرافت و انصاف و تجسیم تلخ کامی گرسنگان مغضوب قدرت و پول است. هنر در جایگاه واقعی خود، تصویر الوصفاتی است که از مکیدن خون

ص: ۷۰

۱- روح الله خمینی، چهل حدیث، ح ۱، ص ۸.

ایشان در موقعیت های گوناگون، با تشبیه موسیقی به مواد مخدر، ترویج آن را نقشه دشمنان برای سلطه فرهنگی و سیاسی می دانند: «از جمله چیزهایی که مغزهای جوان را مخدر می کند و تخدیری است، موسیقی است. موسیقی اسباب این می شود که مغز انسان وقتی چند وقت موسیقی گوش کرد، تبدیل می شود به یک مغز غیر آن کسی که جدی باشد. از جدیت، انسان را بیرون می کند و متوجه می کند به جهات دیگر. تمام این وسایلی که درست کرده بودند، همه برای خاطر این بود که ملت را از مقدرات خودشان غافل کنند... دیگر نمی توانند یک انسان جدی باشند که بتوانند در مسائل سیاسی فکر بکنند... نمی تواند به این فکر کند که در کشورش چه می گذرد؛ مثل یک آدم هروئینی است.» (۲)

ص: ۷۱

۱- . صحیفه نور، ج ۲۱، ۳۰ شهریور ۱۳۶۷.

۲- . صحیفه نور، ج ۸، ص ۱۹۷ تا ۲۰۱ و ج ۹، ص ۱۱۵.

«محققان و دانشمندان پرکار و متتبع، دربارهٔ موسیقی به حد لازم و کافی به مطالعه و بررسی پرداختند و در نتیجه، به دلیل و شواهد قانع کننده ای دست نیافتند که ضرورت یا شایستگی موسیقی را بدون ضرر روانی اثبات کنند. پس نتیجهٔ منطقی که ما به آن روبه رو هستیم، عبارت است از احساس لذت از پدیده ای به نام موسیقی با احتمال ضرر روانی و ضرر نافرمانی درمقابل تعهد تکلیف الهی که به دنبال خواهد داشت.»

برای مطالعه بیشتر

۱. موسیقی از دیدگاه فلسفی و روانی، محمدتقی جعفری، تهران، مؤسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری.

۲. انسان، غنا، موسیقی، احمد شرفخانی خویی، قم، انتشارات مشهور.

۳ احکام موسیقی، سید مجتبی حسینی، قم، دفتر نشر معارف.

۴. موسیقی و غنا از دیدگاه اسلام، محمد اسماعیل نوری، قم، بوستان کتاب.

بسمه تعالی

هَلْ يَشْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
 ۲. ارتباط با مراکز هم سو
 ۳. پرهیز از موازی کاری
 ۴. صرفا ارائه محتوای علمی
 ۵. ذکر منابع نشر
- بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی
۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و ...
۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ...
۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...
۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و ... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

